

ТРАНСФОРМАЦІЇ У ПЕРЕКЛАДІ ЗАГОЛОВКІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ І ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР

HEADLINE TRANSLATION TRANSFORMATIONS: THEORY AND PRACTICE

Грачова І.Є.,

orcid.org/000-0002-6963-3936

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології*

Донецького національного університету імені Василя Стуса

Стаття присвячена всебічному аналізу перекладацьких трансформацій як ключового інструменту адаптації тексту між різними мовами та культурами, що дозволяє зберегти точність, зміст і комунікативний ефект перекладу, адже у сучасному глобалізованому світі переклад забезпечує обмін інформацією між представниками різних мовних і культурних спільнот. Аналіз перекладацьких трансформацій показує, що цей процес є багаторівневим і комплексним, охоплює різні рівні мовної системи (фонетичний, морфологічний, словотвірний, синтаксичний, лексичний та прагматичний) і передбачає одночасне врахування формальних, змістових та прагматичних аспектів перекладу. Формальні трансформації дозволяють змінювати форму мовних одиниць без втрати їхнього змісту, що реалізується через фонетичні зміни, транскрипцію та транслітерацію, словотвірне калькування і морфологічні заміни категорій, завдяки чому текст адаптується до цільової мови з високою точністю. Формально-змістові та формально-змістові трансформації з прагматичним компонентом включають не лише зміну форми, але й зміну структури речень, перестановку слів, уточнення або додавання контексту, що дозволяє точніше передати значення оригіналу та впливати на сприйняття читача. Лексичні трансформації відіграють важливу роль у підборі слів і словосполучень, використовуючи синоніми, конкретизацію, генералізацію або антонімічні заміни, що забезпечує природність та точність перекладу. Граматичні і синтаксичні трансформації підтримують правильну структуру речень, узгодження частин мови, часу та числа, а також дозволяють перебудовувати складні конструкції для легшого сприйняття тексту цільовою аудиторією, що особливо важливо для новин, наукових публікацій і офіційних документів. Компенсаційні трансформації застосовуються для передачі культурно-специфічних реалій, термінів і свят, які неможливо перекласти дослівно, і вимагають від перекладача творчого підходу та знання культур обох мов. Стилістичні та комунікативні трансформації допомагають адаптувати тон, емоційне забарвлення та прагматичний ефект тексту або заголовка, зберігаючи його привабливість для читача, тоді як культурні трансформації забезпечують точне відтворення традицій, свят, подій і локальних особливостей, що є важливим у глобалізованому медійному середовищі. У сучасних умовах глобалізації перекладач повинен одночасно враховувати всі рівні трансформацій, зберігати лаконічність і стислий стиль, передавати точний зміст, адаптувати мову до потреб аудиторії та робити культурні й стилістичні корекції без втрати інформації. Перекладацькі трансформації – це не лише технічний прийом, а складний когнітивний і творчий процес, що поєднує лінгвістичну компетентність, культурну обізнаність та здатність передбачати вплив тексту на читача, забезпечуючи високу якість перекладу незалежно від жанру чи типу медіа.

Ключові слова: перекладацькі трансформації, формальні та змістові трансформації, лексичні, граматичні та синтаксичні зміни, стилістичні та комунікативні адаптації, культурні та компенсаційні трансформації, переклад заголовків, міжкультурна комунікація.

The article is devoted to a comprehensive analysis of translation transformations as a key tool for adapting texts between different languages and cultures, allowing for the preservation of accuracy, content, and communicative effect, since in today's globalized world translation ensures the exchange of information among speakers of different linguistic and cultural communities. The analysis of translation transformations shows that this process is multi-level and complex, covering various levels of the language system (phonetic, morphological, word-formation, syntactic, lexical, and pragmatic) and requiring simultaneous consideration of formal, content-related, and pragmatic aspects of translation. Formal transformations allow changing the form of linguistic units without losing their meaning, which is realized through phonetic changes, transcription and transliteration, word-formation calques, and morphological category replacements, enabling the text to be accurately adapted to the target language. Formal-content transformations with a pragmatic component include not only changes in form but also sentence structure modifications, word reordering, clarification, or the addition of context, which allows for a more precise conveyance of the original meaning and influences the reader's perception. Lexical transformations play an important role in selecting words and phrases, using synonyms, specification, generalization, or antonymic replacements, ensuring naturalness and accuracy of the translation. Grammatical and syntactic transformations maintain correct sentence structure, agreement of parts of speech, tense, and number, and allow the restructuring of complex constructions for easier comprehension by the target audience, which is particularly important for news, scientific publications, and official documents. Compensation transformations are used to convey culturally specific realities, terms, and holidays that cannot be translated literally and require the translator's creativity and knowledge of the cultures of both languages. Stylistic and communicative transformations help adapt tone, emotional coloring, and pragmatic effect of a text or headline, maintaining its appeal to the reader, while cultural transformations ensure accurate reproduction of traditions, holidays, events, and local features, which is essential in a globalized media environment. In the current context of globalization, translators must simultaneously consider all levels of transformations, maintain conciseness and brevity, convey

accurate content, adapt the language to the needs of the audience, and make cultural and stylistic adjustments without losing information. Translation transformations are not merely a technical tool but a complex cognitive and creative process that combines linguistic competence, cultural awareness, and the ability to anticipate the text's impact on the reader, ensuring high-quality translation regardless of the genre or type of media.

Key words: translation transformations, formal and content-related transformations, lexical, grammatical and syntactic changes, stylistic and communicative adaptations, cultural and compensation transformations, headline translation, intercultural communication.

Постановка проблеми. У сучасному глобалізованому світі переклад відіграє надзвичайно важливу роль у міжкультурній комунікації, забезпечуючи обмін інформацією між представниками різних мовних і культурних спільнот. Особливе місце у цьому процесі займає переклад заголовків, адже саме заголовки є першим елементом тексту, з яким стикається читач. Він виконує не лише інформативну, але й комунікативну, прагматичну та часто рекламну функцію. Саме тому переклад заголовків потребує особливої уваги з боку перекладача та нерідко вимагає застосування різноманітних перекладацьких трансформацій.

Заголовок є своєрідним концентрованим відображенням змісту тексту, його основної ідеї та інтенції автора. У журналістських матеріалах, наукових статтях, публіцистичних текстах, художніх творах і медіапросторі заголовки виконують важливу роль у приверненні уваги аудиторії та формуванні першого враження про текст. В умовах інформаційного перевантаження сучасний читач часто приймає рішення про читання матеріалу саме на основі заголовка. Тому переклад цього елемента тексту повинен бути не лише точним, але й ефективним щодо комунікативного впливу. У зв'язку з цим переклад заголовків потребує особливої точності та водночас гнучкості, оскільки перекладач має не лише передати зміст оригіналу, але й зберегти його комунікативний, стилістичний та прагматичний ефект у мові перекладу. Крім того, переклад заголовків ускладнюється тим, що вони часто містять мовну гру, метафори, алюзії, культурні реалії, скорочення та інші стилістичні засоби, які можуть бути складними для прямого відтворення іншою мовою. У таких випадках перекладач змушений застосовувати різноманітні перекладацькі трансформації, що дозволяють адаптувати текст до норм і особливостей мови перекладу. Саме тому дослідження перекладацьких трансформацій у перекладі заголовків є важливим як для теоретичного осмислення процесу перекладу, так і для вдосконалення практики перекладацької діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема перекладацьких трансформацій та перекладу заголовків активно досліджується як українськими, так і зарубіжними науковцями.

Серед зарубіжних вчених варто згадати імена П. Ньюмарк, М. Бейкера, С. Баснетт, Д. Мандейя, Л. Венуті, Г. Фермеєра, Е. Пайма та багатьох інших. Зокрема, П. Ньюмарк у праці «A Textbook of Translation» розглядає переклад як процес передачі значення тексту з однієї мови на іншу з урахуванням його комунікативної функції та контексту використання [13]. Він запропонував розмежування семантичного та комунікативного перекладу, що дозволяє перекладачеві обирати відповідну стратегію залежно від типу тексту та мети перекладу. М. Бейкер у роботі «In Other Words: A Coursebook on Translation» досліджує різні рівні еквівалентності перекладу (лексичний, граматичний і текстовий) та описує способи подолання труднощів перекладу за допомогою різноманітних перекладацьких трансформацій [10]. Автори наукової праці «Introducing Translation Studies» узагальнили основні теоретичні концепції перекладу і вивчають його як складний міжкультурний процес, що включає лінгвістичні, соціальні та культурні аспекти [11]. Дослідження М. Шормані показує, що розвиток штучного інтелекту значно змінив індустрію перекладу, оскільки сучасні системи машинного перекладу здатні краще враховувати контекст, семантичні зв'язки та культурні особливості тексту [14].

Значний внесок у розвиток цієї теми зробили також й українські дослідники, серед яких В. Карабан, І. Корунець, О. Селіванова, Т. Кияк, О. Огуй, О. Лісун, О. Михайленко, Ю. Шаранова та інші. У своїх працях вони розглядають природу перекладацьких трансформацій, їх класифікацію та особливості застосування у різних типах текстів. Наприклад, О. Лісун та О. Радна досліджували перекладацькі трансформації під час перекладу заголовків англомовних періодичних видань українською мовою та встановили, що перекладачі часто використовують такі прийоми, як калькування, генералізація, компресія, додавання та заміна мовних елементів для передачі змісту та стилістичного ефекту заголовків [5]. О. Михайленко та О. Сидоренко аналізують міру використання перекладацьких трансформацій у наукових текстах і підкреслюють, що їх застосування має бути вмотивованим та спрямованим на збереження прагматичного впливу оригіналу

[12]. Дослідження Ю. Шаранової та Є. Маслова присвячені аналізу перекладацьких трансформацій в англо-українських перекладах спеціалізованих текстів, де наголошується на важливості лексичних і граматичних змін для досягнення адекватності перекладу [9].

Постановка завдання. Метою цієї статті є дослідження особливостей використання перекладацьких трансформацій у перекладі заголовків та визначення їх ролі у забезпеченні адекватності перекладу. Для досягнення поставленої мети необхідно розглянути теоретичні підходи до поняття перекладацьких трансформацій, а також дослідити практичні приклади перекладу заголовків з урахуванням використання різних перекладацьких прийомів.

Об'єктом дослідження є процес перекладу заголовків у міжмовній комунікації. Предметом дослідження виступають перекладацькі трансформації, що застосовуються під час перекладу заголовків. У межах роботи особлива увага приділяється аналізу тих мовних змін, які виникають у процесі перекладу та зумовлені відмінностями між мовними системами, культурними особливостями та комунікативними завданнями тексту.

Наукова новизна дослідження полягає у поєднанні теоретичного аналізу перекладацьких трансформацій із практичним розглядом перекладу заголовків, що дозволяє більш глибоко зрозуміти специфіку цього процесу. Практична цінність роботи полягає в тому, що отримані результати можуть бути використані у навчальному процесі під час викладання курсів перекладознавства, практики перекладу, а також у професійній діяльності перекладачів.

Методи дослідження, використані у цій статті, зумовлені метою комплексного аналізу перекладацьких трансформацій у перекладі заголовків і поєднують теоретичний та практичний підходи. Насамперед застосовано метод аналізу наукової літератури щодо сутності перекладацьких трансформацій, їх класифікації та функціонування в різних типах текстів. Для виявлення специфіки перекладу заголовків використано порівняльний метод, що полягав у зіставленні заголовків мовою оригіналу та мовою перекладу з метою визначення змін, які відбуваються у процесі перекладу, а також встановленні типів трансформацій, що застосовуються перекладачами. Важливу роль відіграє описовий метод, який дозволив систематизувати та узагальнити отримані результати дослідження, охарактеризувати особливості використання різних перекладацьких прийомів

та визначити їхню функціональну роль у передачі змісту й прагматичного ефекту заголовків. Крім того, застосовано метод лінгвістичного аналізу, що включає детальний розгляд лексичних, граматичних і стилістичних змін, які виникли у процесі перекладу, а також метод узагальнення, завдяки якому зроблено висновки щодо ефективності використання перекладацьких трансформацій у забезпеченні адекватності перекладу заголовків.

Виклад основного матеріалу. У процесі перекладу перекладач стикається з необхідністю передати зміст тексту оригіналу засобами іншої мови, зберігаючи його смислову, стилістичну та комунікативну цілісність. Однак через відмінності між мовними системами, граматичною будовою, лексичним складом і культурними особливостями мов повністю буквальний переклад у більшості випадків є неможливим або неефективним. Саме тому у перекладознавстві важливе місце посідає поняття перекладацьких трансформацій.

У загальному розумінні перекладацькі трансформації – це різноманітні зміни, що здійснюються перекладачем для забезпечення адекватної передачі змісту, структури та прагматичного ефекту тексту оригіналу. І. Корунець розглядає перекладацькі трансформації як один із основних інструментів перекладача, який дозволяє подолати структурні та семантичні відмінності між мовами. Він зазначає, що переклад завжди пов'язаний із певними змінами структури тексту, оскільки мови відрізняються за граматичною будовою, словниковим складом і стилістичними особливостями. Саме тому перекладач змушений використовувати різні трансформації, щоб досягти адекватності перекладу [1]. О. Селіванова підкреслює, що перекладацькі трансформації є результатом інтерпретаційної діяльності перекладача, який повинен не лише передати зміст тексту, але й відтворити його концептуальну структуру [7].

У теорії перекладацьких трансформацій перекладач розглядається як виконувач низки дій, що визначають як трансформації, які необхідні для передачі оригінального тексту мовою перекладу. Тобто перекладач за допомогою трансформацій може найповніше та найадекватніше передати одиниці однієї мови одиницями другої мови, через що лінгвісти визнають трансформації важливою складовою теорії перекладу [8, с. 67].

В. Коптілов у своїх роботах розглядає 4 типи елементарних трансформацій. Але при цьому зауважує, що його класифікація є досить умовною, оскільки іноді деякі трансформації не використовуються окремо від інших або декілька з них застосовуються для певної ситуації одно-

часно: 1. перестановки; 2. заміни; 3. додавання; 4. опущення [2, с.132].

В. Карабан виділяє кілька основних типів перекладацьких трансформацій, серед яких лексичні, граматичні та комплексні. До лексичних трансформацій належать конкретизація, генералізація, модуляція, антонімічний переклад та компенсація. Граматичні трансформації пов'язані зі зміною синтаксичної структури речення, заміною частин мови або трансформацією граматичних категорій. Комплексні трансформації поєднують у собі кілька видів змін і застосовуються у випадках, коли переклад потребує значної перебудови структури тексту [1].

А. Мамрак виділяє лише чотири типи граматичних трансформацій: перестановка; заміна; додавання; опущення [4].

О. Селіванова пропонує класифікувати перекладацькі трансформації на три основні типи: формальні, формально-змістові та формально-змістові з прагматичним компонентом. Кожен із цих типів може проявлятися на різних рівнях мови. Формальні трансформації передбачають зміну форми мовних одиниць при збереженні їхнього смислу. На фонетичному рівні це, зокрема, фонографічні зміни, до яких відносять транскрипцію та транслітерацію власних назв і екзотизмів, а також фонографічну заміну за традицією або їхню комбінацію. На рівні словотвору формальні трансформації проявляються у вигляді калькування через морфеми та інверсії складників слова. Морфологічний рівень охоплює зміни категорій мовних одиниць без втрати значення, такі як заміна роду, відмінка, частин мови, використання лексичних засобів замість морфологічних при збереженні сенсу, а також виникнення чи усунення граматичних трансформацій [7].

Наш практичний досвід дозволяє виділити наступні трансформації у перекладі заголовків:

1. Формальні трансформації, що передбачають зміну форми мовних одиниць при збереженні їхнього змісту. Вони проявляються на фонетичному, словотвірному та морфологічному рівнях, наприклад, через транскрипцію чи транслітерацію власних назв і екзотизмів, словотвірне калькування, морфологічні заміни роду, відмінка чи частини мови. Наприклад, *New York Times reports* → *Звіти New York Times*, *Self-driving car hits road* → *Автомобіль з автопілотом виїхав на дорогу*, *Falling prices continue* → *Зниження цін триває*, *Tesla launches new model* → *Tesla запускає нову модель*, *London hosts tech summit* → *Лондон приймає технологічний саміт*, *Olympics 2024 highlights* → *Основні моменти Олімпіади*

2024, COVID-19 updates daily → *Щоденні оновлення щодо COVID-19*, *Stock market fluctuates* → *Фондовий ринок коливається*.

2. Формально-змістові трансформації — це трансформації поєднують зміну форми та часткове уточнення змісту для забезпечення зрозумілості тексту. Це часто проявляється у зміні конструкцій (пасивних на активні), перестановці слів та структурних адаптаціях. Наприклад, *Global warming is being studied* → *Вчені досліджують глобальне потепління*, *Economic sanctions imposed by the EU* → *ЄС запровадив економічні санкції*, *Traffic jam causes delays*, *President signs new law*, *Tech summit opens today*, *Scientists warn about AI risks*, *Company recalls product*, *Inflation rates rise*, *SpaceX launches rocket*, *Major earthquake hits city*.

3. Формально-змістові з прагматичним компонентом. Цей тип трансформацій включає зміну форми та змісту з урахуванням впливу на читача, тобто прагматичної мети тексту. Вони включають адаптацію стилю, тональності, додавання уточнень і пояснень. Наприклад, *Breaking news: Market crashes* → *Термінові новини: обвал ринку*, *Tech summit in Berlin* → *Технологічний саміт у Берліні*, *Celebrity wedding ends* → *Весілля зірок завершилося*, *Severe storm expected tonight* → *Сильна буря очікується сьогодні вночі*, *Government introduces reforms* → *Уряд запроваджує реформи*, *New smartphone released* → *Випущено новий смартфон*, *Elections results announced* → *Оголошено результати виборів*, *Football team wins championship* → *Футбольна команда виграла чемпіонат*, *Museum opens new exhibition* → *Музей відкрив нову виставку*.

4. Лексичні трансформації змінюють окремі слова для передачі точного або більш відповідного значення. Сюди входять модифікації синонімами, конкретизація, генералізація та антонімічні заміни. Наприклад, *Job cuts* → *Скорочення штату*, *Vehicle accident* → *ДТП з автомобілем*, *Climate change* → *Зміна клімату*, *Stock market volatility* → *Волатильність фондового ринку*, *New vaccine approved* → *Затверджено нову вакцину*, *Flood devastates region* → *Повінь завдала шкоди регіону*, *Cyber attack hits company* → *Кібернапад вразив компанію*, *Protests erupt in city* → *У місті спалахнули протести*, *International summit concludes* → *Міжнародний саміт завершився*, *Technology trends 2025* → *Технологічні тенденції 2025 року*.

5. Граматичні трансформації, що передбачають зміну граматичних категорій або конструкцій, при цьому зміст залишається тим самим. Вони включають зміну часу, числа, відмінка, частини мови, пасивного та активного стану.

Наприклад, *The law was passed* → Закон ухвалили, *Two new policies* → Дві нові політики, *Company expands operations* → Компанія розширює діяльність, *Scientists release report* → Вчені опублікували звіт, *Inflation rises sharply* → Інфляція різко зростає, *President addresses nation* → Президент звертається до нації, *Students graduate today* → Студенти сьогодні отримують дипломи, *New research published* → Опубліковано нове дослідження, *Market shows growth* → Ринок демонструє зростання.

6. Синтаксичні трансформації. Вони включають перебудову речень або абзаців для підвищення ясності та природності перекладу, наприклад розділення складних речень, зміна порядку слів або перестановка підрядних конструкцій. Наприклад, *The president signed the bill, which was criticized by experts* → Президент підписав закон. Експерти його розкритикували. *Scientists revealed a new study* → Вчені представили нове дослідження. *Government implements policy changes* → Уряд впроваджує зміни у політиці. *Tech companies launch products* → Технологічні компанії випускають нові продукти. *New discoveries in space* → Нові відкриття у космосі. *Flood affects thousands* → Повінь зачепила тисячі людей. *Elections results announced* → Оголошено результати виборів. *Global warming concerns grow* → Зростають побоювання щодо глобального потепління.

7. Компенсаційні трансформації використовуються, коли прямий переклад неможливий; перекладач додає або замінює елементи, щоб зберегти зміст. Вони часто застосовуються для культурно-специфічних або юридичних термінів. Наприклад, *Brexit negotiations* → Переговори щодо виходу Великої Британії з ЄС, *Thanksgiving* → День подяки (традиційне свято в США), *Super Bowl* → Суперкубок США з американського футболу, *Black Friday deals* → Розпродажі у Чорну п'ятницю, *Tech conference opens* → Відкриття технологічної конференції, *Stock market reacts to crisis* → Фондовий ринок реагує на кризу.

8. Стилiстичні трансформації. Вони адаптують стиль або тональність тексту до мови перекладу або очікувань аудиторії. Вони можуть робити текст більш офіційним, емоційним або популярним. Наприклад, *Scientists warn of climate risks* → Вчені попереджають про ризики для клімату, *Celebrity marriage ends* → Шлюб зірок розпався, *Government announces reforms* → Уряд оголошує реформи, *Severe storm incoming* → Наближається сильна буря, *New tech trends*

emerge → З'являються нові технологічні тенденції, *Company recalls defective product* → Компанія відкликає дефектний продукт, *SpaceX launches rocket* → SpaceX запускає ракету, *Inflation continues to rise* → Інфляція продовжує зростати, *Elections results published* → Опубліковано результати виборів.

9. Комунікативні трансформації змінюють структуру та форму тексту для досягнення того ж ефекту на читача мови перекладу. Вони підкреслюють важливість впливу на аудиторію та прагматичний ефект. Наприклад, *Flood devastates town* → Місто затопило, *The law was signed* → Закон підписано, *Tech summit attracts experts* → Технологічний саміт збирає експертів, *Protests erupt in capital* → Протести в столиці, *Company launches innovation* → Компанія впроваджує нововведення, *Severe weather expected* → Очікується сильна негода, *Stock market fluctuates* → Фондовий ринок коливається.

10. Культурні трансформації адаптують текст до культурних норм мови перекладу, включаючи пояснення специфічних явищ, свят чи назв. Вони часто застосовуються до культурно-специфічних понять. Наприклад, *Super Bowl* → Суперкубок США з американського футболу, *Halloween party* → Вечірка на Хеллоуїн, *Black Friday shopping* → Шопінг у Чорну п'ятницю, *St. Patrick's Day parade* → Парад на День святого Патрика, *Mardi Gras festivities* → Святкування Марді Гра, *Oktoberfest opens in Germany* → Відкриття Октоберфесту в Німеччині, *Diwali festival celebrated* → Святкування фестивалю Дівали, *Cherry Blossom Festival* → Фестиваль цвітіння сакури, *Chinese New Year events* → Заходи з нагоди Китайського Нового року.

Необхідно підкреслити, що, у роботі над перекладом заголовків, перекладач повинен одночасно враховувати кілька ключових аспектів: заголовок має залишатися стислим і лаконічним, зберігаючи основний зміст і точність інформації, включно з цифрами, назвами та подіями; водночас важливо адаптувати мову і стиль до цільової аудиторії, щоб текст звучав природно, будь то новини, науковий журнал або спортивний огляд. Необхідно звертати увагу на граматичну та лексичну правильність, включно з часами дієслів, числами і відмінками, а також на прагматичний ефект, тобто здатність заголовка привернути увагу читача і передати емоційне або інформаційне навантаження. Крім того, слід враховувати культурні відмінності та специфіку свята чи події, використовуючи пояснення або адаптовані еквіва-

ленти, уникати надмірного калькування і при необхідності змінювати порядок слів чи структуру речення для збереження природності тексту українською мовою, при цьому дотримуючись жанрових особливостей оригіналу та цілісності інформації.

Висновки. У результаті проведеного аналізу перекладацьких трансформацій можна зробити висновок, що цей процес є багаторівневим та комплексним, охоплює різні рівні мовної системи (фонетичний, морфологічний, словотвірний, синтаксичний, лексичний та прагматичний) і передбачає одночасне врахування формальних, змістових і прагматичних аспектів перекладу. Формальні трансформації дозволяють перекладачеві змінювати форму мовних одиниць, не втрачаючи їхнього змісту, і реалізуються через фонетичні зміни, транскрипцію та транслітерацію, словотвірні калькування та морфологічні заміни категорій. Формально-змістові трансформації з прагматичним компонентом виходять за межі простої зміни форми, поєднуючи її зі зміною структури речення, перестановкою слів, уточненням чи додаванням контексту, що забезпечує повніше відтворення смислу оригіналу та вплив на читача мови перекладу. Особливу роль відіграють лексичні трансформації, що дозволяють адаптувати окремі слова або словосполучення, використовуючи синоніми, конкретизацію, генералізацію або антонімічні заміни, зберігаючи при цьому точність і природність перекладу. Граматичні та синтаксичні трансформації забезпечують правильність структури речень, узгодження частин мови, часу та числа, а також дозволяють здійснювати перебудову складних конструкцій для кращого сприйняття тексту цільовою аудиторією, що особливо важливо при перекладі новин,

наукових текстів або офіційних повідомлень. Компенсаційні трансформації є важливим інструментом для передачі культурно-специфічних елементів, термінів або свят, які неможливо передати дослівно. Стилистичні та комунікативні трансформації дозволяють адаптувати тональність, емоційне забарвлення і прагматичний ефект заголовків або текстів, зберігаючи їхню привабливість і вплив на читача, а культурні трансформації забезпечують коректне відтворення традицій, свят, подій та локальних особливостей, що є критично важливим у глобальному контексті. У сучасних умовах швидкого обміну інформацією та глобалізації мови перекладу, особливо у сфері новинних заголовків, наукових публікацій і медіатекстів, перекладач повинен одночасно враховувати всі рівні трансформацій, зберігати стислий і лаконічний стиль, забезпечувати точність змісту, адаптувати мову до цільової аудиторії, зберігати прагматичну ефективність, а також робити культурні та стилістичні адаптації без втрати інформації. Таким чином, перекладацькі трансформації є не лише технічним засобом передачі смислу, а складним когнітивним та творчим процесом, який поєднує лінгвістичну компетентність, культурну обізнаність та здатність передбачати вплив тексту на читача, що робить їх ключовим елементом успішного перекладу та забезпечує високу якість адаптованого тексту для цільової аудиторії, незалежно від жанру чи типу медіа.

Перспектива подальших досліджень полягає в міждисциплінарному вивченні їхніх механізмів із урахуванням лінгвістичних, культурних, когнітивних та цифрових аспектів, що дозволяє оптимізувати процес перекладу, підвищити його якість і адаптувати тексти до потреб сучасної аудиторії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Карабан В. І. Переклад англomовної наукової і технічної літератури. Вінниця: Нова книга, 2002. 564 с.
2. Коптілов В. Актуальні питання українського художнього перекладу. К.: Дніпро, 1971. 132 с.
3. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу. Київ, 2003. 448 с.
4. Мамрак А. Вступ до теорії перекладу: навч. пос. К., 2009. 304 с.
5. Радна О., Лісун О. Перекладацькі трансформації під час перекладу заголовків британських періодичних видань українською мовою. *Науковий погляд у майбутнє*. 2021. Вип. 21-01. С. 167–171. <https://doi.org/10.30888/2415-7538.2021-21-01-012>.
6. Селіванова О. Світ свідомості в мові. Черкаси, 2012. 488 с.
7. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава, 2008. 712 с.
8. Ташченко Г. Актуальні проблеми теорії та практики перекладу: конспект лекцій для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» факультету іноземних мов. Харків: Мадрид, 2021. 168 с.
9. Шаранова Ю. В., Маслов Є. О. Перекладацькі трансформації в англо-українських перекладах у сфері інженерії. *Закарпатські філологічні студії*. 2023. Вип. 27 (Т. 3). С. 150–154. URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/27/part_3/28.pdf.
10. Baker M. In Other Words: A Coursebook on Translation. London: Routledge, 2018. 390 p.

11. Munday J., Pinto S., Blakesley J. *Introducing Translation Studies: Theories and Applications*. London: Routledge, 2022. 324 p.

12. Mykhailenko O., Sydorenko O. Measure of translation transformations in rendering a science text. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2022. С. 66–79. <https://doi.org/10.17721/2520-6397.2022.1.06>.

13. Newmark P. *A Textbook of Translation*. New York: Prentice Hall, 1988. 402 p.

14. Shormani M. Q. Artificial Intelligence Contribution to Translation Industry: Looking Back and Forward. *Computer Science* 2024. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2411.19855>.

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Дата першого надходження статті до видання: 30.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026